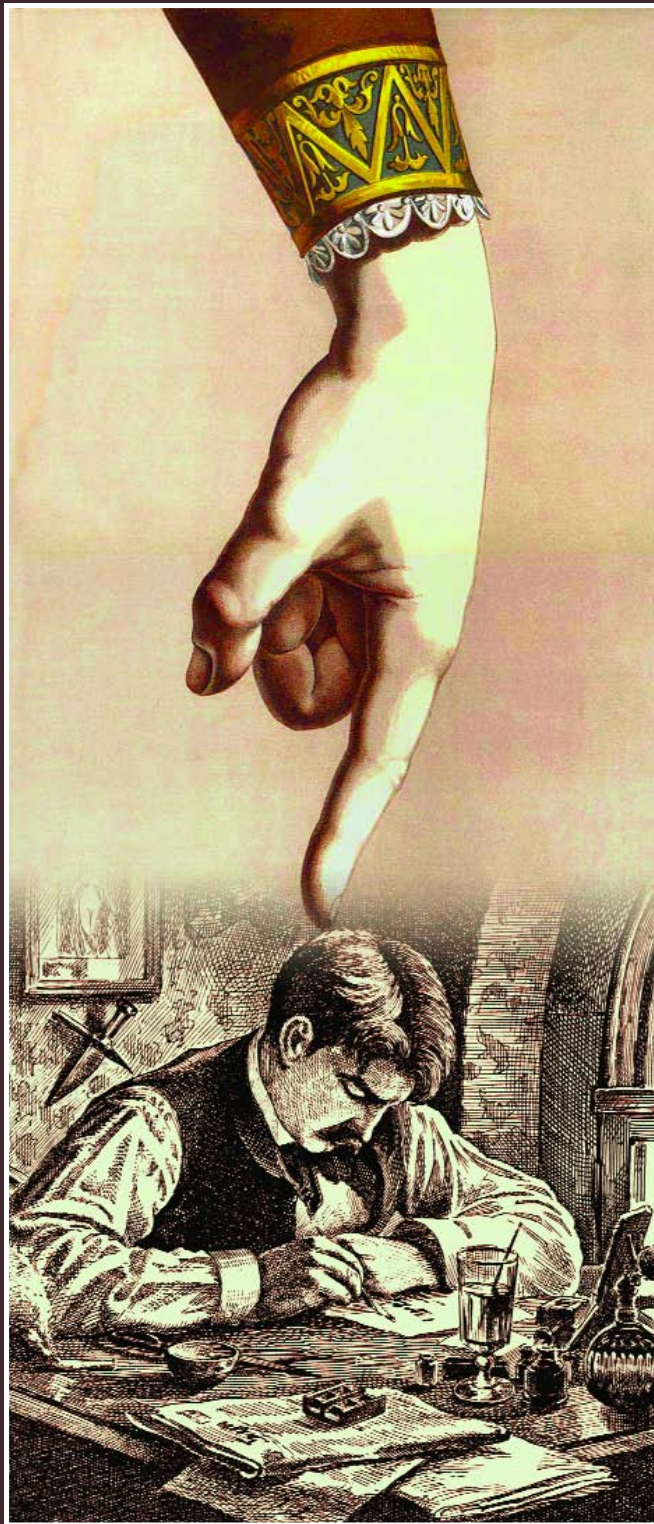

Cum a fost la debut?

colaje de Dan Stanciu

- Gabriel DIMISIANU
- Șerban FOARȚĂ
- Dan C. MIHĂILESCU
- Dora PAVEL
- Adrian POPESCU
- Antoaneta RALIAN
- Radu ȚUCULESCU
- Alexandru VLAD

ANCHETĂ

„A nu ști ce-i debutul literar e ca și cum ai începe prost viața de bărbat și femeie. Am cunoscut tiparul nu numai prea devreme – așa cum m-am căsătorit la 19 ani –, dar și prea ușor, cu un reportaj despre Liceul Agricol din Râmnicu Sărat, apărut fără refaceri, fără obiecții din partea redactorului-șef, n-am înțeles nimic, rotativa trăgea ziarul în care-mi apărea prima oară pe lume numele, iar eu mîncam, în pasaj, orez cu lapte peste care cerusem să mi se pună puțin sirop de zmeură. Eram de-o inconștiență criminală, tot ce-am scris a purtat pecetea acestui păcat, al siropului care a înlocuit sîngele cu care trebuie să înroșești, într-un pact de viață, hîrtia cea sfîntă, plaja unde răsari. Voi debuta din nou, reinventîndu-mi un nume, o evoluție, o cutie poștală, în nici un caz un stil. Nu mă voi preface, nu mă voi renega, nu am sînge pentru asemenea hemo-ragii.“ (Radu COSAȘU, din Povești pentru a-mi împlînzi iubita, 1973)

■ **Gabriel DIMISIANU** Am debutat în 1966 cu volumul *Schițe de critică*, a cărui amintire nu-mi face azi prea multă plăcere. Adunam în el articole scrise în anii dinainte, încă apăsăți de dogmatism. Nu puteau scăpa acele texte de atingerile cu spiritul epocii, vizibile în clișeele de limbaj și în felul de multe ori impro-priu în care mă raportam la literatură. S-a nimerit să încep să scriu într-o epocă „rea“, de resuscitare a dogmatismului, după mica liberalizare care avusese loc și la noi ca ecou, totuși palid, al dezghețului hrușciovian. La începutul anilor '60 menghina ideologică din nou se strîngea, după evenimentele din Ungaria pe care regimul Dej nu le-ar fi vrut repetate și la noi. Cîțiva ani mai tîrziu lucrurile s-au schimbat, ca efect al îndepărtării politice de Moscova, inițiate, în interes propriu, de același regim, mai aproape acum de Occident. Din păcate, debutasem cu acel volum

din care doar câteva texte de analiză literară dedicate prozei lui Marin Preda, Sorin Titel, Ștefan Bănulescu prezentau un oarecare interes. Le-am reluat mai târziu, dezvoltându-le, rescriindu-le de fapt. Ar fi trebuit deci să nu mă grăbesc cu debutul în carte și același lucru ar fi trebuit să-l facă și destui alți confrăți, confrăți șizecești, poeți, prozatori, critici.

■ **Șerban FOARȚĂ** Am debutat, editorial vorbind, nu prea devreme: la 34 (treizeci și patru) de ani fără o lună, – cu o exigua plachetă cu ambele scoarțe albe și cu, pe prima, chipul Soarelui alchimic din *Civitas Solis* a lui Campanella (retrasat în tuș, – căci xerox, zero[x]! – cu maximă acuratețe, de către graficianul Iosif Stroia). Am publicat-o în „regie proprie“ (pe banii mei, adică, – la Editura Litera, firește), astfel încât am ars etapa concursurilor de debut. Pe data de 8 iulie 1976, în jurul orelor 6 PM, când împlineam vârsta amintită, intrând într-o tutungerie în care se găseau și ziare, am dat de *Gazeta literară*. O cumpăr, o întredeschid sau, mai curînd, ea se întredeschide la pagina lui Nicolae Manolescu, – pe care pot citi, în diagonală (și nu fără un nod în gît) aceste rînduri: O carte „fermecătoare sub toate aspectele (inclusiv acela grafic [...]). Se remarcă îndată finețea cuvîntului, răsucit cu vârful degetelor în jurul unui lujer de sens. [...] De un superb rafinament, în horbota de imagini artificiale, macedonskiene, este arătarea de la urmă a păsării Phoenix...“. Fiind ziua mea, o astfel de recenzie a cronicarului din pagina la care revista *România literară* se deschidea *singură*, aș zice, mi s-a părut unul dintre cele mai frumoase daruri primite în destula-mi viață... Din partea unui critic literar. Invitat, a doua zi, la niște prieteni (căroră nu le putusem fi, în ajun, amfitrion, – căci erau plecați din Timișoara) și, întorcîndu-mă, într-un târziu, acasă cu, în mîna dreapta, un exemplar „fără stăpîn“ (unul dintre amici fiind absent, din păcate, de la sindrofie), ajuns pe podul zis „Mihai Viteazul“, m-am gîndit că regnului piscicol nu i-ar strica, din parte-mi, o ofrandă. Răsucindu-mi mîna, fără s-o ridic, am aruncat în apă, din *poignet*, peste parapetul sur, placheta albă, care, descriind o traiectorie elegantă, ca un

zbor planat anzeriform, a căzut în Bega, plescînd. Țin bine minte că superba noapte era, ca în *Booz* al lui Hugo, „nuptiale, auguste et solennelle“; mă îndoiesc însă că, azvîrlind în apă cartea, la peștii taciturni și iletrați, mă voi fi gîndit, o clipă baremi, la schillerianul *Ring des Polykrates*.

■ **Dan C. MIHĂILESCU** Debutul debuturilor în gazetărie a fost pe la 14 ani, cînd am scris un reportaj în *Scînteia tîmeretului* despre tacticile găștilor de golani din jurul cinematografului Flamura de pe strada Giurgiului, reportaj care mi-a adus ca premiu un stilou Flaro. Pe urmă am tot redebutat: în revista liceului, în gazete studentești, în *Analele* Universității și-n *România literară*, neștiind niciodată ce vreau într-adevăr să fiu: literat, ziarist, poet, eseist? Debutul editorial a fost o feerie. *Perspective eminesciene*, Editura Cartea Românească, bun de tipar 2 iunie 1982 (cartea a apărut în iulie), 15,36 coli editoriale, tiraj 3000 ex. După doi ani de așteptare (în care, la bunul sfat al doamnei Magdalena Bedrosian, m-am extins de la vîzul și auzul poetic la toate cele cinci simțuri), m-am trezit că iau exemplarul de semnal și fug – literalmente, fugeam ca dementul – prin Cișmigiu, ca să i-l arăt maică-mii, Taniei și Anei. Ana avea cinci ani, adică exact vârsta manuscrisului, cartea fiind scrisă în miile de nopți în care-i schimbam scutecele de cîteva ori, fumînd cîte-un pachet de *Carpați* fără filtru, bînd balzacian chintale de cafea în fața peretelui crăpat la cutremurul din '77. Am cumpărat și dedicat 150 de exemplare (acum abia dacă ajung la zece!), m-am dus ca netotul cu o valioară la casieria editurii (șocîndu-l pe dom' Bătrîneanu), convins că 33.000 de lei ocupă cam un metru, iar banii i-am înșirat pe covor la venirea Taniei, de era să mi-i zboare curentul pe balcon. Am trăit extatic mai bine de un an, fiindcă am luat și Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor, și Premiul UTC, adică încă 20.000 de lei, am avut vreo treizeci de recenzii, ne-am cumpărat pat nou și covor de Cîsnădie, iar Editura Dacia mi-a propus (grație generoasei intermedierei a lui Ion Pop) să-mi scoată cartea despre teatrul lui Bлага, care la ora aceea n-avea mai mult de treizeci de pagini! *Glo-*

rie, ca'va s'zică! Păream țicnit, fanfaron, lamentabil? N-are-a face. Nu mi-am regretat niciodată inconștiența, infantilismul cu care mi-am trăit bucuriile ori mi-am surfilat suferința. „Unde ești, copilărie?...“

■ **Dora PAVEL** Cred că trebuie considerat debut momentul conștientizării vocației noastre reale. Moment marcat de acel frison de neconfundat. Pentru mine, el s-a numit romanul *Agata murind*, chiar dacă scrisesem înainte câteva volume de versuri și unul de povestiri. Nu sînt un poet care scrie și proză, ci un romancier care s-a „jucat“ și cu poezia cîndva. Am obosit să spun asta. Nu m-aș mai întoarce la poezie nici bătută. Aproape nici n-o mai citesc, doar dacă e semnată de Angela Marinescu sau de Liviu Ioan Stoiciu. Și-apoi, chiar n-am nici o amintire legată de prima carte de versuri. Poate doar titlul, *Narațiuni întâmplătoare*, care azi mi se pare premonitoriu. O mai mare emoție îmi produsese, cu cinci ani înainte, în 1984, volumul colectiv în care am apărut. În cronică din *România literară*, de la „Prima verba“, pe care Laurențiu Ulici și-o intitulase „Paradoxul grămezii“, criticul mă detașa dintre cei 15 autori, numindu-mă „surpriza acestei antologii“ și atrăgînd atenția asupra pericolului uniformizării va-

lorilor, prin publicarea „la grămadă“. Să revin însă la adevăratul meu debut: cel în roman. La vremea respectivă, povestea lui a făcut o oa-recare vîlvă. În noiembrie 2004, cînd *Agata...* mi-a fost premiat deUSR, ziarul *Adevărul* titra: „Cea mai bună carte de proză a anului 2003 – tipărită în 130 de exemplare“. Așa a fost. Mai mult, Editura Dacia inaugurase cu mine și o nouă colecție, „Micul roman“, într-un format de „buzunar“. Cu această primă înfățișare romanul nici n-a existat în librării. Exemplarele le trimisesem eu încolo-încoace. Ca să ajung și la public, am profitat de „discursul“ de la premiere și am cerut să fie adoptată. Strigătul mi-a fost recepționat de Silviu Lupescu. Cu auzul lui fin, de meloman. În două săptămîni aveam pe masă ediția a II-a a romanului, cea de la Editura Polirom, într-un tiraj de aproape 2000 de exemplare (acum epuizat). Publicul cititor îl avea și el, pe piață, în sfîrșit, dar cu un an întîrziere. Între timp, am mai scris două romane. Cu cel recent, *Pudră*, am retrăit frisonul debutului.

■ **Adrian POPESCU** Debutul meu – norocos, aș putea spune – a avut loc în 1971, anul cunoscutei vizite a cuplului ideologic suprem prin Asia, vizită urmată de restrictive măsuri cultural-ideologice, dar volumul subsemna-

tului, de la Editura Dacia, sprijinit de regretatul Al. Căprariu, a scăpat. Poate pentru ca fusese deja tipărit, sau aproape, ori poate că introducerea „tezelor“ era la început, iar Marin Preda amenințase cu sinuciderea dacă ele se vor aplica, Zaharia Stancu – cu emigrarea în Portugalia... oricum cartea s-a strecurat printre cerberii ideologici ai vremii. *Umbria*, titlu insolit, carte de versuri de 5,25 coli editoriale, cum se purta pe atunci, un volum elegant tipărit, redactor Vasile Igna, grafician Octavian Cosman, cu un desen hieratic pe coperta întâi, cu poza autorului pe coperta a patra, cu, în plus, supracopertă, o, ce baftă, volumul meu făcea parte dintr-o colecție de debuturi echinoxiste, gândite de Vasile Igna. *Umbria* se asocia, astfel, cu *Istm* de Ion Mircea, dar și cu un volum semnat de poetul de limbă germană Bernd Kolf, azi editor cunoscut, și cu un volum, tot de versuri, de poetul de limbă maghiară Iriny Kiss Ferencz. Se respecta, cum vedem, trilingvismul *Echinoxului*, unde ne formaserăm toți trei. Dinu Flămând a ales însă Editura Cartea Românească, București. A urmat,

peste un an, Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor, iar la ceremonia de pe str. Kiseleff nr. 10 m-am dus fericit, eram militar în termen, la Leu, în Capitală, împreună cu unii dintre cei pomeniți anterior, ca tineri poeți, dar și cu Victor Ivanovici, Radu Toma, Marcel Constantin Runcanu etc. Minunea s-a produs în urma unui telefon al lui Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, telefon dat comandantului unității, la care am fost chemat urgent, primit respectuos, spre uimirea maiorului companiei noastre, un personaj din romanul lui Petru Popescu, *Dulce ca mierea...* (care maior îmi reproșase atunci, discret, pe coridor, „vezi că și tu ai pile, ca alții“... nu aveam, cel puțin nu imediat vizibile, terestre). Mircea Dinescu va primi și el, în același an, pentru volumul *Invocație nimămui*, același prețios premiu de debut, la fel Anemone Latzina. Nu pot uita agitația aferată, selectă, din salonul cel mare, cu ușile de sticlă larg deschise, al Uniunii, pe Matei Călinescu, care m-a felicitat generos, ținuta elegantă și amabil-protectoare a unor autori pe care-i admiram, pe D.R. Popescu

zîmbind amuzat, pe Cioculescu, Bogza, nume, chipuri, fum, „o anotimpuri, o castele“...

■ **Antoaneta RALIAN** Instinctul de traducătoare a încolțit în mine, cred, încă din zorii adolescenței. În liceu eram foarte bună la latină și la franceză și, bineînțeles, îndrăgostită de profesoarele respective; visul meu era să ajung și eu profesoară de liceu. Profesoara de latină ne punea să citim cu glas tare și să traducem din *De Bello Gallico* și din *Catilinarele* lui Cicero. De cum intra în clasă, eu săream cu două degete în sus. Citeam, cu intonație declamatoare, „*Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra?...*“ (ce bine s-ar potrivi întrebarea asta și azi!) și îmi făcea o plăcere teribilă să găsesc firul conducător în labirinturile sintactice și să descopăr sensuri vii în limba aceea moartă. A doua pătrundere în regnul traducerilor s-a produs în facultate. La engleză am fost studenta marelui profesor Dragoș Protopopescu, care ne impunea o bibliografie foarte bogată. Citeam împreună cu o colegă, pe o singură carte luată de la bibliotecă. Și pentru că eu cunoșteam mai bine limba engleză, îi citeam cu glas tare și îi traduceam direct. Îmi aduc aminte de unul dintre lucrurile care ți se înșurubează pentru totdeauna în minte – că mi-a spus, odată când citeam Chaucer: „Vai, ce bine traduci!“. A fost prima laudă adusă traducerilor mele – și bună la saftea. La sfîrșitul facultății am fost recrutată, împreună cu alți absolvenți, în Ministerul Învățămîntului și Culturii. Se descotorosiseră de cadrele vechi, „dușmănoase“, și angajau „sînge proaspăt“, materie maleabilă. (Mai tîrziu aveam să devin și eu, din „sînge proaspăt“, produs burghez putrefact.) După un stagiou odios la Departamentul Epurarea Bibliotecilor, am fost repartizată la Direcția Generală a Editurilor, ca redactor-dispecer pentru editurile de traduceri. Era o muncă birocratico-statistică: analiza tematică și cifrică a planurilor editoriale anuale și cincinale. Dar veneam în contact cu directorii și redactorii care se ocupau de traduceri și, mai ales, cu cărțile străine care-mi fuseseră prohibite pînă atunci. Mi se deschidea un orizont nou. Și astfel s-a născut și a crescut întrebarea: „Ce-ar fi să încerc și eu?“. Și am încercat. Nu am avut curajul

să mă avînt direct în literatura anglofonă. Am început, timid, cu o culegere de povestiri italienești. Povestiri napoletane, sentimentaloide, cu rezonanțe de „O sole mio“. Și uite că a mers, am pășit cu dreptul.

■ **Radu ȚUCULESCU** Aveam 24 de ani cînd am predat volumul de povestiri *Portocale și cascadori* Editurii Dacia din Cluj. Nu eram absolvent de filozofie, nu aparțineam nici unui soi de grupare literară și nici nu frecventam cenzurile de profil. Nu-mi cultivam relații cu critici mai mult ori mai puțin celebri, șefi de reviste ori tovarăși influenți. Eram absolvent de vioară, înființasem o trupă de teatru și pantomimă în primul an de facultate, cu care-mi montam propriile texte dramatice, spre uimirea onora și disperarea altora. Apoi, după faimoasele „teze“ ivite în urma vizitei în China a „iubitului conducător“, teatrul meu fu interzis. Nici jucat, nici tipărit. Am continuat să scriu proză scurtă, pe care nimeni nu era dispus s-o publice. Ba, unii se arătau chiar ofențați că un individ care a studiat doar muzica 17 ani îndrăznește să se creadă prozator și dramaturg! Cîțiva „temerari“ reușiră, totuși, după înăbușite lupte cu „cenzuristi“, să-mi publice cîteva povestiri în revistele lor. Alții, la fel de „temerari“, reușeau să mi le scoată cînd ajungeau în faza de șpalturi... Am așteptat debutul mai bine de cinci ani, cînd mi s-a explicat, în sfîrșit, că, fără o recomandare „cu greutate“, voi putea aștepta mult și bine. În perioada celor cinci ani, am trecut prin faze contradictorii. De la jalnică deznădejde la periculoasă nepăsare. Dar am continuat să scriu, iar cînd mi-a apărut volumul, eu aveam un roman plus alte povestiri în manuscris. După debut, am primit de la Mircea Sîntimbreanu (director la Editura Albatros) o năucitoare scrisoare de admirație, care începea astfel: „Am citit volumul dvs. într-o noapte. În mîlul editorial în care ne bălăcim, e o adevărată oază de speranță...“. Fu norocul meu. A urmat un schimb alert de scrisori în care-mi destăinuia lucruri de-a dreptul periculoase. Scrisorile mi-au dispărut la percheziția făcută acasă în 1988. Dar asta e o altă poveste. Astfel, am publicat și la Albatros cărți pentru care Mircea Sîntimbreanu s-a lup-

tat, fără a mă cunoaște personal! Numai datorită lui a putut să apară romanul *Ora păianjenului*. Dar asta e, iarăși, o altă poveste...

■ **Alexandru VLAD** Debutul meu a început în 1974 și a durat pînă în 1980. Eram gata cu *Aripa grifonului*, un volum de proză scurtă, în 1973. Tradiția clujeană, instaurată la Editura Dacia, cerea ca pe coperta a patra să scrie un text D.R. Popescu. Se debuta în parcimonioase volume colective, se declanșase criza de hîrtie, volumele se amîneau de pe un an pe altul, uneori la nesfîrșit. I-am dat volumul și m-a întrebat dacă e o carte bună. I-am spus fără ezitare că da, altfel n-aș fi scris-o. După un an m-am dus să-i aflu opinia. Nu-și mai amintea, rătăcise manuscrisul pe undeva prin sertare, fuseseră între timp congrese ale educației socialiste, era un om ocupat. Dar volumul era și la editură, nu? Nu era predat. De ce?! I-așteptasem opinia, chiar și un text care să mă treacă de bariera editorială. Un text? El scria aceste texte în 20 de minute, atunci cînd cartea era deja în tipar. În naivitatea mea crezusem că el citea cărțile pe care le gira. Atunci cine pe cine ajută? I-am întrebat. Dvs. pe mine să scot o carte, sau eu pe dvs. să scoateți un

text? Spusă în auzul tuturor, replica a avut efectul unui epitaf. Volumul avea să stea cîțiva ani degeaba în editură. În vremea asta au apărut alții, eu am fost în armată, timpul trecea, frustrarea creștea. Am retras volumul și am venit cu el la Albatros, unde exista un concurs de debuturi. Sîntimbreanu, directorul de-acolo, mi-a spus-o pe șleau: „La concurs am interesele mele, debutează în altă parte și eu îți scot a doua carte“. Am ajuns la Cartea Românească, singura editură la care nu era mascarada concursului. Editoarei nu i-a plăcut cartea (amoruri stradale, nimicuri), dar s-a decis s-o scoată, avînd în vedere buna mea cotă. Publicam în toate revistele, scriaseră despre mine Constantin Țoiu, Mircea Iorgulescu și alții, și eram privit ca un talent viguros. În perioada de așteptare refăcusem cu atenție cartea, dar manuscrisele se vor încurca în editură și avea să iasă varianta nefinisată. Șpalturile avea să le aducă D.R. Popescu la Cluj. Cînd am luat Premiul de debut pentru 1980, eram deja un sceptic, nu venisem la București, premiul mi l-a adus Adrian Marino, care mi-a cerut chitanță.

anchetă realizată de Marius Chivu

